

CARACTERISTICILE FORMĂRII ORIENTĂRII VALORICE LA TINERI

PAVLENKO Lilia, dr., conf. univ., Catedra Psihopedagogie și Educația Preșcolară

Universitatea de Stat din Tiraspol, Republica Moldova

CERNOPOLC Cătălina, studentă,

Universitatea de Stat din Tiraspol, Republica Moldova

Rezumat. *În acest articol sunt examinate varii poziții teoretice ale orientării valorice la tineri, care constituie elementele structurii conștiinței personalității, pentru că ele determină orientarea, conținutul, formele de exprimare, scopurile și mijloacele de autoperfecționare a individului. Formarea orientării valorice la tineri reprezintă un aspect important în formarea personalității și în dezvoltarea lor profesională, fiind un proces complex, care suportă puternice influențe din partea mediului, socializării și educației, dezvoltându-se pe parcursul acumulării experienței de viață a individului. Anume orientările valorice devin criterii în luarea deciziilor.*

Abstract. *This article examines various theoretical positions of value orientation in young people, which are the elements of the structure of personality consciousness, because they determine the orientation, content, forms of expression, goals and means of self-improvement of the individual. The formation of value orientation in young people is an important aspect in the formation of personality and in their professional development, being a complex process, which supports strong influences from the environment, socialization and education, developing during the accumulation of individual life experience. It is the value orientations that become the criteria for making decisions.*

Cuvinte-cheie: orientări valorice, formare, dezvoltare, structura personalității, vârsta tinereții.

Key-words: value orientations, formation, development, personality structure, the age of youth.

Introducere

Cercetarea orientărilor valorice în contextul actual reprezintă una dintre cele mai discutate și abordate teme și constituie o preocupare permanentă a cercetătorilor din domeniu. Problema formării orientărilor valorice la tinerii de azi devine din ce în ce mai importantă deoarece orientările valorice joacă un rol important în integrarea socială și formarea individuală a tinerilor.

Abordări teoretice ale conceptului orientare valorică. Literatura de specialitate ne oferă o listă impresionantă de definiții care, analizate în succesiunea lor, ne permit să sintetizăm esența și caracteristicile conceptului de orientări valorice. Noțiunea de orientări valorice a fost pentru prima dată aplicată de către sociologul U. Tomas în anii 20 ai sec. XX, care le-a definit ca „atitudine socială” ce reglează/regulează/gestionează comportamentul omului/individului [3, p. 34].

Psihologii A. Langle și A.N. Leontiev caracterizează „valorile” ca atitudinea omului față de sine, față de viața proprie, datorită căreia valorile pot afecta puternic interiorul acestuia; cu alte

cuvinte, valorile se formează în contextul unei culturi și devin importante pentru om, când capătă un sens pentru el [apud. 5, p. 133].

V. S. Muhina subliniază că în știința contemporană, noțiunea de „orientare valorică” se contrapune, pe de o parte, cu valorile standarde a grupului, clasei, națiunii, sistemului social, iar pe de altă parte, cu orientările motivaționale a personalității [apud. 1, p. 21].

I. Gîncu afirmă că orientarea valorică reprezintă alegerea unei persoane privind diversitatea de valori, care fiind selectate, se grupează într-un sistem de valori organizate și influențează persoana la nivel atitudinal și comportamental. Deci, orientările valorice sunt valori incorporate, dar care sunt specifice în felul lor prin referirea la anumite pattern-uri [4, p. 20].

T.H. Пороховская în calitate de orientări valorice numește „reflecția valorilor în conștiința umană, recunoscute ca scopuri strategice de viață și viziuni comune asupra lumii; elementele structurii conștiinței personalității care caracterizează conținutul orientării sale și unde este axat esențialul, cel mai important pentru o persoană [apud. 9, p. 213].

În lucrările autorului Ф.Б. Яшин orientările valorice sunt cea mai importantă componentă a structurii personalității. În sistemul orientărilor valorice ale individului se reflectă o legătură profundă dintre individ și societate, instituțiile, cultura și valorile acestuia. Acest sistem presupune alegerea liberă și, respectiv, o analiză cuprinzătoare a intereselor și nevoilor individuale ale persoanei în viață [apud. 9, p. 214].

A.Г. Здравомыслов, В.А. Ядов, consideră că orientările valorice sunt o „componentă a structurii conștiinței personalității, care reprezintă o axă a conștiinței și a autoconștiinței, în jurul căreia se rotesc gândurile și sentimentele persoanei, și din punctul de vedere al căruia se rezolvă multe probleme de viață”. În același timp, autorii В.А. Ядов și А.Г. Здравомыслов disting funcția principală a orientărilor valorice – reglementarea comportamentului ca o acțiune conștientă în anumite condiții sociale [apud. 9, p. 214]. În Republica Moldova studierea orientărilor valorice prezintă subiect de interes pentru cercetători. În acest context sunt relevante un șir de studii realizate de cercetătorii autohtoni, precum D. Antoci (2017, 2019), O. Paladi (2019), V. Vrabii (2015) etc.

Astfel, D. Antoci (2019) menționează importanța studiului continuu al orientărilor valorice din varii perspective la copii care va permite determinarea specificului de transmitere, asimilare, însușire a sistemelor de valori culturale și de formare a valorilor personale. O. Paladi afirmă că rolul cel mai important al orientărilor valorice constă în faptul că acestea determină orientarea, conținutul, formele de exprimare, scopurile și mijloacele de autoperfecționare a individului [apud. 9, p. 214].

V. Vrabii susține că orientările valorice reprezintă un aspect important pentru formarea și dezvoltarea personală a cadrelor didactice, pentru că dezvoltă competențele pentru a face față competiției de pe piața globală în care unul dintre pilonii fundamentali este a învăța să fii [12, p. 226].

I. Gîncu menționează că orientările valorice sunt o factură spirituală complicată, ele îndeplinesc un anumit rol și funcții în structura personalității. Ea menționează că funcția reglatoare

este studiată și acceptată mai mult în literatura de specialitate, dar există și alte funcții ca cea de integrare, stabilizare, stimulare [4, pp. 26-27].

În literatura de specialitate sunt analizate și alte funcții ale orientărilor valorice [4, p.27]:

a) *expresivă* – contribuie la autoafirmarea Eu-lui, prevede acceptarea și transmiterea valorilor, individul astfel formându-se ca personalitate;

b) *adoptivă* – reflectă capacitatea de a satisface necesitățile principale prin acele valori de care dispune societatea;

c) *protejare* – orientările valorice sunt un fel de „filtre” care permit răspândirea acelor informații ce nu necesită restructurarea întregului sistem al personalității;

d) *cunoaștere* – orientare spre obiect și căutarea informației pentru păstrarea armonizării interne a personalității;

e) *coordonare* – aranjarea proceselor psihice, desfășurarea lor în timp și spațiu.

Formarea orientărilor valorice la tineri. Procesul de configurare a sistemului valoric este unul destul de complex, suportând puternice condiționări și influențe din partea mediului și a proceselor de socializare și educație, mecanisme cu ajutorul cărora valorile sunt asimilate și interiorizate de indivizi [8, p. 388]. El debutează în perioada preadolescenței (11-13 ani) și atinge apogeul spre finele adolescenței, începutul perioadei de tinerețe (16-20 ani), rămânând un proces deschis [8, p. 388].

În acest sens, P. Iluț aprecia că începutul organizării unui sistem de valori debutează odată cu intrarea în preadolescență (12-13 ani), căpătând coerență și o anumită stabilitate spre sfârșitul adolescenței și începutul tinereții. Cu toate acestea, sistemul de valori rămâne deschis modificărilor și transformărilor care apar de-a lungul vieții individului, valorile devenind, prin internalizare, componente structurate ale personalității individului [apud. 10].

Acest proces de formare a orientării valorice la tineri este influențat de o gamă largă de schimbări care se produc în viața lor, precum: trăirea intensă a experienței dragostei, începutul vieții de familie, ceea ce duce la dezvoltarea intimității. La vârsta tinereții continuă dezvoltarea identității și este specifică criza intimității și izolației [6 p.15].

Această perioadă de dezvoltare, perfecționare și manifestare multilaterală, multidimensională este nuanțată de activități axate pe anumite valori, orientări valorice, standarde de performanță, creativitate, acțiune și dinamism [7, p. 26].

Anume orientările valorice îi ajută pe tineri să-și consolideze un profil al caracterului prin stabilirea echilibrului între dorințe și aspirații, contribuie la conturarea idealurilor atât din punct de vedere personal, cât și profesional, care se manifestă prin prisma realității obiective. Activitățile pe care le desfășoară un tânăr sunt nuanțate de spirit critic, corectitudine, discernământ, fiind îmbunătățite datorită capacității sale de autoinstruire, autocontrol, autoevaluare. Tinerii se manifestă

cu o sporită dorință de a fi respectați și de a se afla în vizorul celorlalți. Aceștea își asumă anumite responsabilități, dau dovadă de înțelegere și ajutor reciproc în diverse situații [7, pp. 26-27].

Ca atare, această perioadă este influențată de oscilarea între intimitate, izolare și starea în care eu-l simte necesitatea de a se lega de noi persoane, grupuri, organizații, cauze etc. Se dezvoltă astfel calitatea și capacitatea de partener și, legat de acest statut, se dezvoltă diferite forțe morale interne intime care justifică și alimentează sacrificii și compromisuri. Dragostea și munca capătă un loc central în structura de conținut a personalității [6, p. 15].

C. Popescu susține că cadrul de formarea a orientării valorice și a sistemului de valori este procesul de socializare, în care copilul și, apoi, adultul achiziționează cunoștințe, deprinderi, atitudini și comportamente [10].

O altă cercetătoare care a studiat schimbările structurale ale valorilor personalității tinerilor din instituțiile de învățământ superior conform criteriului vârstă este Л. Карпушина.

Savantul nominalizat mai sus afirmă că la tinerii după 20 de ani în prioritate sunt valorile pragmatice: prestigiul, realizarea, bunăstarea materială, păstrarea identității [apud. 2, pp. 7-8].

Autoarea a constatat, că la tineri prin socializare în procesul de studii în instituțiile de învățământ superior se produce reevaluarea punctelor de vedere, opiniilor și schimbarea orientării axiologice a personalității. Începând cu 20 de ani la majoritatea tinerilor se constată criza identității ce se exprimă prin diminuarea valorilor în mai multe domenii ale vieții și întoarcerea în direcția umanistă [apud. 2, pp. 7-8].

Rezultatele obținute în urma studiului ierarhizării valorilor vieții de către autoarea M. Valueva demonstrează o implicare directă a conștiinței de sine în stabilirea sistemului valoric. Alegerea dezvoltării sinelui de către tineri cu un nivel înalt al conștiinței de sine, ca cea mai importantă valoare a vieții, este dovada acestei situații. La acești adolescenți este stabilită necesitatea de cunoaștere de sine, cerința de a aparține unei formațiuni sociale, tendința de integrare socială activă, potențial de coeziune socială și spirit de apartenență activ. Conștiința de sine în perioada adolescenței asimilează un caracter calitativ specific în legătură cu necesitatea de apreciere a valorii persoanei sale, luând în considerație condițiile concrete ale vieții și necesitatea rezolvării problemei autodeterminării profesionale [11, p. 183].

Orientarea valorică facilitează la tineri atingerea excelenței, ei vor urmări obținerea rezultatelor înalte, atingerea scopurilor personale și profesionale, succesele obținute de către ei, într-un mod direct, vor ridica nivelul autoaprecierii și nivelul valorii personale, care îl motivează să-și contureze expectanțe autentice [7, p. 32].

Concluzii

1. Procesul de formare a orientărilor valorice la tineri este un proces care se produce într-un timp mai îndelungat și are loc o dată cu formarea personalității lui.

2.Orientarea valorică întruchipează trei componente principale: cognitiv, emotivă și comportamentală.

3.Având un rol important în viața tinerilor, ea influențează și dezvoltarea profesională a lor. Îi ajută pe tineri să-și formeze planuri scopuri, atitudini și orientări pentru un anumit mod de viață.

Bibliografie

1. Antoci, D. Particularitățile formării orientării valorice la adolescenți și tineri. In: *Învățământ superior: tradiții, valori, perspective*. Vol. 1, 27-28 septembrie 2019, Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2019, pp. 6-11. ISBN 978-9975-76-284-7.
2. Antoci, D., Leșan, L. Atitudini și orientări valorice: definiții, funcții, corelații. In: *Învățământ superior: tradiții, valori, perspective*. Vol. 2, 27-28 septembrie 2019, Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2019, pp. 21-25. ISBN 978-9975-76-285-4.
3. Dohotaru, M. Valențele artei coregrafice în formarea orientărilor valorice la studenții facultăților cu profil artistic. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău, 2019, p 121.
4. Gîncu, I. Orientările valorice în formarea profesională. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău, 2015, p. 184.
5. Guțu, Z., Dohotaru, M. Axiologie – cadru de referință în formarea orientărilor valorice la studenți. *Studia universitatis moldaviae*, 2017, nr. 9 (109). Seria „Științe ale educației”, pp.133-138.
6. Losii, E. Dezvoltarea psihosocială în tinerețe. In: *Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială*. 2006, nr. 2, pp. 15-25. ISSN 1857-0224.
7. Moga, E. Nivelul de autoapreciere și expectanțe – elemente distinctive în dezvoltarea personală și profesională a tinerilor. In: *Univers Pedagogic*. 2015, nr. 1(45), pp. 26-33. ISSN 1811-5470.
8. Movila, V. Rolul valorilor în dezvoltarea personală a tinerilor. In: *Integrare prin cercetare și inovare, USM*. Chișinău, 2017, pp. 388-391.
9. Paladi, O. Orientările valorice – elemente ale structurii personalității. In: *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale*. 11-12 octombrie 2019, Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2019, pp. 212-217. ISBN 978-9975-48-156-4.
10. Popescu, C. Ierarhia valorică la tineri. In: *Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului: materialele conf. șt. anuale a profesorilor și cercetătorilor UPS „Ion Creangă”*. Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”. Vol. 1 Chișinău, 2014, pp. 397-405.
11. Valueva, M. Specificul valorilor educaționale moderne la tinerii din Republica Moldova. In: *Învățământul artistic – dimensiuni culturale*. 19 aprilie 2019, Chișinău: 2019, pp. 78-79. ISBN 978-9975—84-088-0.
12. Vrabii, V. Orientări valorice în dezvoltarea personală a cadrelor didactice. In: *Școala modernă: provocări și oportunități*. 5-7 noiembrie 2015, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Științe ale Educației, 2015, pp. 224-226. ISBN 978-9975-48-100-7.